

УДК 338.2:342.9:35.073.53

Надтока Максим Олексійович*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
Спеціальність 281 «Публічне управління
та адміністрування»**Національного університету охорони здоров'я
України імені П.Л. Шупика*

ORCID: 0009-0003-2600-2928

DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2026-4-69-15>

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ – ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Вступ. Публічні закупівлі є одним із ключових інструментів управління державними фінансами та важливим важелем економічної політики країни. В умовах триваючого воєнного стану та на шляху до євроінтеграції реформування системи публічних закупівель набуває стратегічно важливого значення. Незважаючи на прогрес, досягнутий завдяки впровадженню системи Prozoqgo, вітчизняна практика залишається суттєво недосконалою до стандартів Європейського Союзу – насамперед у частині критеріїв оцінювання тендерних пропозицій та обґрунтування очікуваної вартості закупівель.

Мета. Метою дослідження є системний аналіз проблем, що обмежують ефективність публічних закупівель в Україні, та розробка практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення, зокрема в частині запровадження нецінових критеріїв оцінювання та калькулятора вартості життєвого циклу як цифрового інструменту підвищення якості закупівельних рішень.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правова база у сфері публічних закупівель України; щорічні звіти Мінекономіки за 2023–2025 роки; праці вітчизняних та зарубіжних науковців. Застосовано методи системного аналізу, порівняльного та статистичного аналізу, логічного узагальнення.

Результати. На підставі аналізу офіційних даних Мінекономіки встановлено, що у 2025 році частка застосування вартості життєвого циклу та інших нецінових критеріїв у публічних закупівлях України залишається менш ніж 0,1% від загальної кількості конкурентних процедур – тоді як у країнах ЄС цей показник може перевищувати 40%. Виявлено системні проблеми цінового моніторингу при визначенні очікуваної вартості. Обґрунтовано доцільність впровадження електронного калькулятора оцінки вартості життєвого циклу.

Перспективи. Перспективними напрямками є розробка галузевих методик розрахунку доцільності використання нецінових критеріїв в публічних закупівлях, порівняльний аналіз аналітичних інструментів системи Prozoqgo та формування законодавчих пропозицій щодо вимог до цінового аналізу.

Ключові слова: публічні закупівлі, нецінові критерії, вартість життєвого циклу, ціновий моніторинг, очікувана вартість, Prozoqgo, євроінтеграція, тендери.

Постановка проблеми. Публічні закупівлі є одним з найважливіших механізмів реалізації державної економічної політики та забезпечення раціонального використання бюджетних ресурсів. За даними щорічного звіту Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України [1], у 2025 році замовники оголосили 3,67 млн. закупівель на загальну очікувану вартість понад 1,24 трлн. грн, а вартість укладених договорів перевищила 906,2 млрд. грн — що становить 10,15%

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

номінального ВВП країни. Це означає, що кожна десята гривня вітчизняної економіки проходить через систему публічних закупівель. В умовах воєнного стану та активної підготовки до євроінтеграції якість закупівельних рішень набуває стратегічного виміру. Незважаючи на безперечний прогрес, досягнутий завдяки впровадженню системи Prozorro — підвищення прозорості, розширення конкуренції та цифровізація процедур — вітчизняна система зберігає глибокі системні прогалини. Серед них: надмірна орієнтація на ціновий критерій при оцінюванні тендерних пропозицій, недостатня якість обґрунтування очікуваної вартості закупівель, відсутність уніфікованих цифрових інструментів для прийняття закупівельних рішень тощо. Додатковою проблематикою системи закупівель є реформування критеріїв оцінювання та інструментів визначення очікуваної вартості, що має бути не технічним, а змістовним пріоритетом розвитку системи публічних закупівель України. Вирішення цих питань безпосередньо впливає на ефективність витрачання майже кожної десятої гривні у вітчизняній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика публічних закупівель є предметом активного наукового дискурсу як в Україні, так і за кордоном. Mehmet A. D. та Vivona R. [2] розглядають публічні закупівлі як процедурний інструмент інновацій, наголошуючи на необхідності виходу за межі суто цінового підходу. Fazekas M. та Blum J. [3] у дослідженні для Світового банку переконливо доводять, що якість державного управління в закупівлях є принципово важливою для досягнення ефективних результатів, а реформи, орієнтовані виключно на цінову економію, можуть парадоксально сприяти корупційним проявам, оскільки недобросовісні учасники адаптуються до нових умов. Боярова О. А. [4] систематизує типові порушення, зафіксовані Держаудитслужбою, серед яких — завищення очікуваної вартості, що безпосередньо вказує на недоліки цінового аналізу, та наголошує на необхідності самостійної критичної оцінки замовниками власної закупівельної діяльності. Хомутенко В. П. та ін. [5] звертають увагу на відсутність у закупівельному законодавстві відповідальності замовників за перевищення договірних цін над ринковими, що суттєво знижує стимули до якісного цінового моніторингу. Сизов А. та Артюшенко О. [6] дослідили чинники обмеженого використання нецінових критеріїв та їхній вплив на результативність закупівельних процедур. Руденко Т. В. [7] акцентує увагу на недосконалості законодавчого регулювання у частині застосування якісних критеріїв. Transparency International Ukraine [8] фіксує, що у 2017–2020 роках нецінові критерії застосовувалися лише в 0,7% усіх лотів, де це було можливим. Водночас у вітчизняній науковій літературі відсутня формалізована методика розрахунку ВЖЦ, адаптована до умов Prozorro, не запропоновано уніфікованого алгоритму для замовників і не верифіковано підхід на конкретних прикладах.

Метою статті є системний аналіз проблем ефективності публічних закупівель в Україні на основі офіційних даних Міністерства економіки за 2023–2025 роки та розробка практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення, зокрема в частині нецінових критеріїв оцінювання та впровадження калькулятора вартості життєвого циклу як цифрового інструменту підтримки закупівельних рішень.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: нормативно-правова база у сфері публічних закупівель України (Закон України «Про публічні закупівлі» [9], постанова КМУ № 1178 [10], наказ Мінекономіки № 275 [11]); щорічні звіти Мінекономіки за 2023–2025 роки [1; 12; 13]; звіт Єврокомісії щодо стану впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [14]; аналітичні матеріали щодо досліджень державних закупівель в Україні; праці вітчизняних та зарубіжних науковців. У процесі дослідження використано методи: системного аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, статистичного аналізу офіційних даних, узагальнення результатів.

Наукова новизна. У статті вперше для вітчизняної практики запропоновано формалізовану структуру електронного калькулятора вартості життєвого циклу, адаптовану до умов системи Prozorro, з визначенням складових формули розрахунку відповідно до Директиви 2014/24/ЄС [17] та верифікацією підходу на умовному прикладі. Удосконалено обґрунтування системних бар'єрів застосування нецінових критеріїв в Україні на основі офіційних даних Мінекономіки за 2023–2025 роки. Набули подальшого розвитку підходи до гармонізації вітчизняної закупівельної практики зі стандартами ЄС у частині критеріїв MEAT (Most Economically Advantageous Tender).

Виклад основного матеріалу. Система публічних закупівель України продемонструвала стійкість та адаптивність в умовах триваючого воєнного стану. Динаміку основних показників відображено в таблиці 1.

Як свідчать дані таблиці 1, публічні закупівлі демонструють стабільне зростання в абсолютних показниках попри виклики воєнного стану, загальна сума укладених договорів збільшилась з 794 до 906 млрд. грн.

Кількість учасників публічних закупівель зросла до 189,9 тис., з яких 10,2 тис. є новими гравцями ринку. До системи залучаються й іноземні компанії: у 2025 році з нерезидентами укладено договорів на суму 15,87 млрд. грн, найбільша кількість представлена компаніями з Польщі (46 учасників), Німеччини (31) та США (27). Найбільші суми договорів укладені з компаніями Швеції (2,40 млрд. грн) та Німеччини (2,24 млрд. грн) [1].

Розподіл успішних закупівель за методами у останньому звітному 2025 році наведено у таблиці 2.

Таблиця 1

Динаміка основних показників системи публічних закупівель України (2023–2025 рр.)

Показник	2023	2024	2025
Загальна кількість закупівель, млн	3,55	3,44	3,67
Сума укладених договорів, млрд. грн	794	888	906
Кількість успішно завершених закупівель, млн	3,40	3,29	3,51
Кількість замовників, тис.	28,30	27,95	28,57
Кількість учасників, тис.	208	188	189,9
Закупівлі із застосуванням критерію вартість життєвого циклу	35	21	29
Ціна з іншими критеріями	478	306	227

Джерело: систематизовано автором за даними [1; 12; 13]

Таблиця 2 демонструє, що основна маса закупівель за кількістю (88,35%) здійснюється без використання ЕСЗ (електронної системи закупівель) — це переважно дрібні закупівлі до встановлених порогів. Натомість за очікуваною вартістю домінують відкриті торги з особливостями (59,68%), які й формують основне конкурентне ядро системи. Показово зростання частки запиту пропозицій постачальників через електронний каталог — з 4,52% у 2024 до 6,40% у 2025 році за кількістю та з 7,57% до 12,19% за вартістю [1]. Це свідчить про те, що замовники все активніше обирають електронний каталог як збалансований інструмент між швидкістю та конкурентністю.

Основні витрати 2025 року спрямовані на будівництво та поточний ремонт (261,31 млрд. грн очікуваної вартості), нафтопродукти та паливо (197,89 млрд. грн), медичне обладнання і фармацевтику (58,74 млрд. грн), транспортне обладнання (46,14 млрд. грн). Ці категорії відображають стратегічні потреби країни в умовах воєнного стану та відновлення. Вартість різниці між очікуваною вартістю та переможною пропозицією склала 39,21 млрд. грн (в середньому 4,21% від загальної очікуваної вартості), що свідчить про наявність ознак конкуренції аукціонного механізму.

Разом з тим проблема домінування цінового критерію при оцінюванні тендерних пропозицій залишається значною. Відповідно до статті 29 Закону України «Про публічні закупівлі» [9], критеріями оцінювання тендерних пропозицій можуть виступати ціна або вартість життєвого циклу (ЖЦ); ціна або вартість ЖЦ в поєднанні з іншими критеріями — умовами розрахунків, термінами виконання, гарантійним забезпеченням тощо. Однак практична реалізація демонструє стійку та тривожну тенденцію: замовники майже без винятку використовують виключно ціновий критерій, фактично ігноруючи наявні законодавчі можливості.

Детальний розподіл застосування критеріїв оцінки у конкурентних закупівлях у останньому звітному 2025 році наведено в таблиці 3.

Як свідчать дані таблиці 3, ціновий критерій використано у 444 126 закупівлях товарів, 16 898 — робіт і 100 488 — послуг. Вартість ЖЦ застосовано лише у 26 закупівлях товарів та 3 — послуг, а комбіновані критерії — у 148, 27 та 52 закупівлях відповідно. Загальна кількість конкурентних процедур із застосуванням якісних критеріїв (ВЖЦ та ціна з іншими критеріями) у 2025 році склала лише 256, або менш ніж 0,04% від загальної кількості конкурентних закупівель [1]. Тенденція є сталою і не демонструє покращення: аналогічні показники фіксувалися у 2023 та 2024 роках. Така ситуація має безпосередні фінансові наслідки: орієнтація виключно на мінімальну ціну придбання призводить до вищих операційних витрат упродовж

Таблиця 2

Розподіл успішних закупівель за типами методів у 2025 році

Тип методу закупівлі	Кількість закупівель	Частка, %	Очікувана вартість, млрд. грн
Звіт про договір без ЕСЗ (електронна система закупівель)	3 104 222	88,35%	257,23
Відкриті торги з особливостями	179 261	5,10%	555,36
Запит пропозицій постачальників (ел. каталог)	224 696	6,40%	113,42
Спрощені закупівлі	5 086	0,14%	1,90
Інші конкурентні методи	174	< 0,01%	2,70
Переговорна процедура	55	< 0,01%	0,53
Разом	3 513 453	100%	930,61

Джерело: складено автором за даними [1]

Таблиця 3

**Застосування замовником критеріїв оцінки тендерних пропозицій
у конкурентних закупівлях у 2025 році**

Тип предмета закупівлі	Критерії оцінки	Кількість закупівель (лотів)
Товари	Ціна	444 126
	Вартість життєвого циклу	26
	Ціна з іншими критеріями оцінки	148
Роботи	Ціна	16 898
	Ціна з іншими критеріями оцінки	27
Послуги	Ціна	100 488
	Вартість життєвого циклу	3
	Ціна з іншими критеріями оцінки	52

Джерело: складено автором за даними [1]

терміну служби, прискороеного фізичного зносу та додаткових витрат на обслуговування і ремонт — тобто фактично перекладає реальну вартість закупівлі на майбутні бюджетні періоди.

У дослідженні Transparency International Ukraine [8] зазначено, що у країнах ЄС у 2021 році нецінові критерії склали більше 40% закупівель. Звіт Єврокомісії [14] прямо вказує: надмірна залежність від ціни як єдиного критерію присудження перемоги у торгах свідчить про значний дисбаланс. Цей дисбаланс не є випадковим — він є системним наслідком комплексу взаємопов'язаних бар'єрів.

Дослідження Мінекономіки [16], проведене ще у 2019 році, виявило, що 40% замовників помилково вважають, що законодавство вимагає закуповувати виключно за мінімальною ціною; 24% побоюються негативної реакції наглядових органів; 23% занепокоєні можливими звинуваченнями в корупції. Окремо констатована відсутність єдиної методологічної бази та законодавчо визначеного інструменту для розрахунку якісних критеріїв. Дані 2023–2025 років свідчать: жоден з цих бар'єрів досі не усунуто на системному рівні.

Варто зазначити, що Мінекономіки у 2025 році підготувало Огляд закупівельної практики щодо застосування нецінових критеріїв оцінки [1], а також брало участь у навчальній програмі в Республіці Корея, де українська команда розробила План дій щодо ширшого застосування нецінових критеріїв і здобула відзнаку за кращу командну роботу. Ці заходи є свідченням інституційного усвідомлення проблеми, однак ще не трансформувалися у зміни статистики закупівельної практики. Між розумінням необхідності змін та їх системним впровадженням залишається суттєвий розрив.

Проблема має й фінансовий вимір. За даними Мінекономіки [13], у 2024 році різниця між очікуваною вартістю та переможною пропозицією складала 44,11 млрд. грн (4,4%), а найбільша різниця — 5,4% — фіксувалася при закупівлі товарів та послуг. Ця «економія» є переважно короткостроковою: придбання товарів за мінімальною ціною без урахування якісних характеристик нерідко призводить до значно більших витрат у довгостроковій перспективі. Fazekas та Blum [3] переконливо доводять, що реформи, орієнтовані виключно на цінову економію, створюють умови для корупційних проявів. Концепція вартості ЖЦ (LCC—Life-Cycle Costing) передбачає врахування не лише початкової ціни придбання, а й усіх витрат впродовж усього терміну служби предмета закупівлі: витрат на монтаж та введення в експлуатацію, операційних витрат (споживання енергії, витратні матеріали), витрат на технічне обслуговування та ремонт, витрат на ліквідацію або утилізацію, а також екологічних витрат. Саме ця концепція лежить в основі підходу «економічно найоптимальнішої тендерної пропозиції» (MEAT — Most Economically Advantageous Tender), запровадженого Директивою ЄС 2014/24/ЄС. Згідно з цим підходом, «найкраща пропозиція» — це не та, що є найдешевшою на момент придбання, а та, що забезпечує найкращий баланс ціни та якості з урахуванням усього терміну служби. В Україні ця концепція законодавчо закріплена у статті 29 Закону «Про публічні закупівлі» [9], але, як показує аналіз даних, залишається практично не застосовуваною.

Відповідно до статті 68 Директиви ЄС 2014/24/ЄС [17], вартість життєвого циклу розраховується за формулою:

$$ВЖЦ = C_a + C_o + C_m + C_e + C_r,$$

де: C_a — вартість придбання; C_o — операційні витрати (енергія, витратні матеріали); C_m — витрати на технічне обслуговування та ремонт; C_e — екологічні витрати; C_r — витрати на ліквідацію або утилізацію по завершенні терміну служби.

Практичне застосування ВЖЦ (вартості життєвого циклу) дає відчутні результати. При закупівлі офісної техніки замовник, орієнтований виключно на ціну, може придбати, наприклад, принтер дешевше, тоді як дорожчий аналог значно економічніший завдяки нижчій вартості витратних матеріалів (картриджів) та обслуговування. Аналогічна логіка діє при закупівлі медичного обладнання, транспортних засобів,

систем освітлення та опалення — усіх тих категорій, що формують значний обсяг українських закупівель (військові потреби в даному випадку не розглядалися). Категорія «медичне обладнання та фармацевтика» є особливо показовою: з очікуваною вартістю 58,74 млрд. грн у 2025 році [1] та тривалим терміном використання обладнання врахування ВЖЦ могло б забезпечити значну економію бюджетних коштів.

Таблиця 4

Порівняльний розрахунок ВЖЦ освітлювальних приладів (умовний приклад застосування)

Показник	Лампочка розжарювання 100 Вт	LED-лампа 10 Вт
C_a — ціна одиниці, грн	25	120
Термін служби, год	1 000	25 000
Кількість одиниць за 14 600 год	15	1
C_a сумарна, грн	375	120
Споживання, кВт·год за 14 600 год	1 460	146
C_o — витрати на електроенергію (4,5 грн/кВт·год), грн	6 570	657
C_m — обслуговування/заміна, грн	150	20
$C_e + C_r$ — екологічні витрати/утилізація, грн	30	15
ВЖЦ (сума), грн	7 125	812

Примітка: умовний розрахунок автора на основі формули Директиви 2014/24/ЄС (ст. 68) [17]; ціни та тарифи наближені до ринкових станом на 2025 рік; термін розрахунку — 5 років, 8 год/день (14 600 год роботи)

Попри те, що ціна придбання лампочки розжарювання у 4,8 разу нижча, її вартість життєвого циклу перевищує ВЖЦ LED-аналога у 8,8 разу. Саме такий результат стає очевидним лише при застосуванні критерію ВЖЦ і залишається невидимим при суто ціновому порівнянні.

Одним з ключових бар'єрів для застосування критерію ВЖЦ є відсутність уніфікованого та зручного інструменту для його розрахунку. Замовники, навіть маючи бажання застосувати цей підхід, стикаються з практичними труднощами: необхідністю самостійно розробляти методику розрахунку, відсутністю стандартизованих даних про витрати на утримання різних категорій товарів, ризиком оскарження з боку учасників. Саме тому інтеграція електронного калькулятора ВЖЦ, наприклад, у систему Prozorro є може стати стратегічно важливим кроком. Такий інструмент має охоплювати: стандартизовані формули розрахунку ВЖЦ для різних категорій предметів закупівлі (техніка та обладнання, транспортні засоби, будівельні матеріали, енергоефективні рішення); бази нормативних даних про середні витрати на технічне обслуговування та термін служби для основних товарних груп; автоматичний порівняльний аналіз пропозицій з одночасним відображенням початкової ціни та розрахованої ВЖЦ; можливість введення замовником власних даних у разі специфіки конкретної закупівлі; аудиторський слід, що фіксує застосовану методику та вихідні дані — для забезпечення підзвітності та захисту від оскарження. Під час навчального візиту до Республіки Корея у жовтні 2025 року представники Мінекономіки та ДП «ПРОЗОРРО» ознайомилися з архітектурою корейської системи KONEPS, зокрема з інструментами на базі штучного інтелекту для підтримки закупівельних рішень [1]. Наявність стандартизованого інструменту знімає більшу частину методологічних бар'єрів та захищає замовника від необґрунтованих претензій: рішення ухвалюється не суб'єктивно, а на підставі прозорого та верифікованого розрахунку.

Для впровадження такого калькулятора в Україні доцільно: на першому етапі — розробити та затвердити Мінекономіки методику розрахунку ВЖЦ для пріоритетних категорій (медичне обладнання, офісна техніка, транспортні засоби, будівельні матеріали, системи енергопостачання); на другому — інтегрувати калькулятор у модуль підготовки тендерної документації системи Prozorro; на третьому — запровадити обов'язковість його застосування для закупівель капітального обладнання та товарів з тривалим терміном служби.

Значним питанням системи публічних закупівель в Україні є також проблематика цінового моніторингу при визначенні очікуваної вартості.

Паралельно з проблемою критеріїв оцінювання, існує не менш важлива проблема якості обґрунтування очікуваної вартості закупівлі. Відповідно до частини 2 статті 31 Закону України «Про публічні закупівлі» [9], замовник самостійно визначає очікувану вартість і відображає її у річному плані. Ключовим інструментом об'єктивного визначення є ціновий моніторинг — систематичне відстеження та аналіз цінової інформації з різних джерел. Важливість якісного цінового аналізу підтверджується і висновками контролюючих органів. Держаудитслужба у 2025 році провела 10,8 тис. моніторинрів закупівель загальною вартістю понад 197,4 млрд. грн, виявивши порушення у 63% охоплених закупівель [1]. Рахункова палата встановила, що

орієнтовна вартість продукції оборонного призначення не завжди відповідала актуальним ринковим цінам — що призводило до зриву процедур та відтермінування строків постачання, а отже і до збоїв у забезпеченні потреб Збройних Сил України [1].

Примірна методика визначення очікуваної вартості [11], затверджена наказом Мінекономіки № 275 від 18.02.2020, носить рекомендаційний характер. Хомутенко В. П. та ін. [5] звертають увагу: закупівельним законодавством не передбачено перевірки обґрунтованості розміру очікуваної вартості уповноваженими органами контролю. Це створює умови, за яких неналежний ціновий аналіз може бути елементом навмисних зловживань.

Методика KSE/DOZORRO [15] пропонує структурований алгоритм цінового аналізу: дослідження відкритих джерел (веб-сайти виробників, маркетплейси, біржові котирування); аналіз даних Prozorro (мінімум п'ять договорів з різними постачальниками за попередні шість місяців) через модуль «ВІ Prozorro»; вивчення власної договірної практики замовника; отримання комерційних пропозицій. В умовах інфляційного тиску та ринкової нестабільності воєнного стану оптимальним горизонтом аналізу є договори, укладені впродовж останніх двох кварталів. Для закупівель поза межами ЄСЗ відповідно до постанови КМУ № 1178 [10] ціновий аналіз набуває особливого значення — відсутність аукціонного механізму вимагає його максимальної ретельності.

Ціновий моніторинг і застосування нецінових критеріїв є взаємопов'язаними інструментами: коректне обґрунтування очікуваної вартості з урахуванням ВЖЦ вимагає ширшого цінового аналізу — не лише ринкової ціни придбання, а й типових витрат на утримання впродовж усього терміну служби. Ці два напрями реформування мають бути нерозривними.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз системи публічних закупівель України засвідчує: попри значний масштаб (906,22 млрд. грн у 2025 році, або 10,15% ВВП) та позитивні тенденції до розширення конкурентного середовища, система зберігає глибокі системні проблеми, що обмежують її ефективність та відповідність стандартам в тому числі ЄС.

Критерій ціни є домінуючим при оцінюванні тендерних пропозицій: частка закупівель з використанням ВЖЦ та інших нецінових критеріїв становить менш ніж 0,1%, тоді як у країнах ЄС — понад 40%. Ця тенденція є стабільною впродовж 2023–2025 років і свідчить про системний, а не ситуативний характер проблеми. Якість цінового моніторингу при визначенні очікуваної вартості залишається недостатньою через рекомендаційний характер чинної методики та відсутність законодавчо встановленої відповідальності замовників за результати цінового аналізу. Відсутність уніфікованого цифрового інструменту для розрахунку вартості життєвого циклу товару є одним з ключових практичних бар'єрів для впровадження нецінових критеріїв. Незважаючи на усвідомлення проблеми та міжнародну взаємодію, між розумінням необхідності змін та їх відображенням у закупівельній діяльності зберігається суттєвий розрив.

Для подолання зазначених проблем доцільно здійснити наступні заходи: внесення зміни до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо розширення практики застосування нецінових критеріїв оцінювання — визначити категорії закупівель, для яких застосування критерію ВЖЦ є обов'язковим; розроблення та затвердження галузевих методик розрахунку ВЖЦ для пріоритетних категорій закупівель: медичного та офісного обладнання, транспортних засобів, систем освітлення та опалення, будівельних матеріалів; інтеграція електронного калькулятора ВЖЦ, що напочатку може атестуватись Мінекономіки або іншим уповноваженим органам та спочатку використовуватись та вдосконалюватись на підприємствах локально, після чого інтеграція такого калькулятора ВЖЦ у систему Prozorro, як стандартний модуль підготовки тендерної документації — це усуне методологічні бар'єри, захистить замовника від безпідставних оскаржень та забезпечить прозорість і верифікованість закупівельних рішень; закріплення на законодавчому рівні обов'язкові вимоги до методології цінового аналізу з визначенням мінімальної кількості джерел інформації залежно від галузі та предмета закупівлі; формування централізованих баз цінових даних за основними товарними категоріями та забезпечити доступ до них через систему Prozorro; забезпечення систематичного навчання фахівців з публічних закупівель у частині застосування нецінових критеріїв та розрахунку ВЖЦ. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання публічних ресурсів, зміцненню довіри до системи закупівель та подальшій гармонізації національної практики з європейськими стандартами. Застосування якісних критеріїв, підкріплене уніфікованими цифровими інструментами, має набути статусу стандартної практики у публічних закупівлях України — це стратегічний пріоритет в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення.

Перспективними напрямками подальших досліджень є: розробка та впровадження калькулятора розрахунку ВЖЦ для конкретних категорій предметів закупівель та їх апробація на підприємствах; порівняльний аналіз ефективності наявних аналітичних інструментів системи Prozorro; оцінювання ефективності досвіду впровадження MEAT в окремих секторах (охорона здоров'я, будівництво, ІТ); формування пропозицій щодо законодавчого врегулювання вимог до цінового аналізу при визначенні очікуваної вартості.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за 2025 рік. *Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України*. Київ, 2025. URL: <https://me.gov.ua/view/8ac36f28-ea69-4cad-b8d5-fae54811a0c8> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Mehmet A. D., Vivona R. Positioning public procurement as a procedural tool for innovation: an empirical study. *Policy and Society*. 2021. Vol. 40, no. 3. P. 379–396. DOI: <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1955465>
3. Fazekas M., Blum J. Improving Public Procurement Outcomes: Review of Tools and the State of the Evidence Base. *Policy Research Working Paper*. World Bank, Washington, DC, 2021. No. 9690. DOI: <http://dx.doi.org/10.1596/1813-9450-9690>
4. Боярова О. А. Внутрішній контроль публічних закупівель бюджетних установ. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-37>
5. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В., Костін О. Ю. Проблематика проведення судово-економічних експертиз в умовах юридичної невизначеності окремих норм закупівельного законодавства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. Вип. 38. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/914/829> (дата звернення: 07.04.2026).
6. Сизов А., Артюшенко О. Актуальні питання використання нецінових критеріїв у системі публічних закупівель України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 4 (52). С. 39–42. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.52.39-42>
7. Руденко Т. В. Закупівлі за неціновими критеріями. *Радник у сфері публічних закупівель*. 2020. URL: https://radnik.com.ua/praktyka_zakupivel/praktika-oskarzhennja/zakupivli-za-netsinovym (дата звернення: 08.04.2026).
8. Нецінові критерії у публічних закупівлях. Європейський досвід і поради для України. *Transparency International Ukraine*. Київ, 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/09/Netsinovi-kryteriyi-v-publichnyh-zakupivlyah.-YEvropejskuj-dosvid-i-porady-dlya-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 08.04.2026).
9. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 05.04.2026).
10. Про затвердження Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2026).
11. Про затвердження примірної методики визначення очікуваної вартості предмета закупівлі: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18.02.2020 № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0275915-20#Text> (дата звернення: 05.04.2026).
12. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за 2023 рік. *Міністерство економіки України*. Київ, 2023.
13. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за 2024 рік. *Міністерство економіки України*. Київ, 2024.
14. Новий звіт ЄС про Україну: прогрес публічних закупівель оцінили як обмежений. *Transparency International Ukraine*. 5 листопада 2025. URL: <https://ti-ukraine.org/news/novyj-zvit-yes-pro-ukrayinu-progres-publichnyh-zakupivel-otsinyly-yak-obmezhenyj> (дата звернення: 06.04.2026).
15. Методика визначення вартості закупівлі, яка здійснюється без використання електронної системи закупівель. *Центр вдосконалення закупівель KSE, проєкт DOZORRO TI Ukraine*. Січень 2024. URL: https://cep.kse.ua/article/methodology_for_determining_the_procurement_value.pdf (дата звернення: 06.04.2026).
16. Нецінові критерії: Аналіз застосування замовниками. URL: <https://e-tender.ua/news/necinovi-kryteriyi-analiz-zastosuvannya-zamovnikami-353> (дата звернення: 06.04.2026).
17. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/24/ЄС від 26 лютого 2014 року про публічні закупівлі та скасування Директиви 2004/18/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0024> (дата звернення: 06.04.2026).

References

1. Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. (2025). *Zvit, shcho mistyt analiz funktsionuvannia systemy publichnykh zakupivel ta uzahalnenu informatsiiu pro rezultaty zdiisnennia kontroliu u sferi zakupivel za 2025 rik*

[Report containing an analysis of the public procurement system functioning and summarised control results for 2025]. Retrieved from <https://me.gov.ua/view/8ac36f28-ea69-4cad-b8d5-fae54811a0c8> [in Ukrainian].

2. Mehmet, A. D., & Vivona, R. (2021). Positioning public procurement as a procedural tool for innovation: An empirical study. *Policy and Society*, 40(3), 379–396. <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1955465>

3. Fazekas, M., & Blum, J. (2021). *Improving public procurement outcomes: Review of tools and the state of the evidence base* (Policy Research Working Paper No. 9690). World Bank. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9690>

4. Boiarova, O.A. (2024). Vnutrishnii kontrol publichnykh zakupivel biudzhethnykh ustanov [Internal control of public procurement of budget institutions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 70. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-37> [in Ukrainian].

5. Khomutenko, V.P., Khomutenko, A.V., & Kostin, O.Yu. (2023). Problematyka provedennia sudovo-ekonomichnykh ekspertyz v umovakh yurydychnoi nevyznachenosti okremykh norm zakupivelnoho zakonodavstva [Issues of forensic economic expertise under legal uncertainty of procurement law norms]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 38 [in Ukrainian].

6. Syzov, A., & Artiushenko, O. (2022). Aktualni pytannia vykorystannia netsinovyykh kryteriiv u systemi publichnykh zakupivel Ukrainy [Current issues of non-price criteria use in Ukrainian public procurement]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 4(52), 39–42 [in Ukrainian].

7. Rudenko, T.V. (2020). Zakupivli za netsinovymy kryteriami [Procurement by non-price criteria]. *Radnyk u sferi publichnykh zakupivel* [in Ukrainian].

8. Transparency International Ukraine. (2023). *Netsinovi kryterii u publichnykh zakupivliakh. Yevropeyskyi dosvid i porady dlia Ukrainy* [Non-price criteria in public procurement: European experience and advice for Ukraine]. Transparency International Ukraine [in Ukrainian].

9. *Pro publichni zakupivli: Zakon Ukrainy vid 25 hrudnia 2015 r. № 922-VIII* [On Public Procurement: Law of Ukraine of December 25, 2015 No. 922-VIII]. (2015). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> [in Ukrainian].

10. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 zhovtnia 2022 r. № 1178* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 12, 2022 No. 1178 on the specifics of public procurement during martial law]. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

11. Ministry of Economy of Ukraine. (2020). *Pro zatverdzhennia prymirnoi metodyky vyznachennia ochikuvanoi vartosti predmeta zakupivli: Nakaz vid 18 liutoho 2020 r. № 275* [On approval of the model methodology for determining the estimated value of the procurement object]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0275915-20#Text> [in Ukrainian].

12. Ministry of Economy of Ukraine. (2023). *Zvit za 2023 rik* [Annual report 2023]. [in Ukrainian].

13. Ministry of Economy of Ukraine. (2024). *Zvit za 2024 rik* [Annual report 2024]. [in Ukrainian].

14. Transparency International Ukraine. (2025, November 5). *Novyi zvit YeS pro Ukrainu: Prohres publichnykh zakupivel otsynily yak obmezhenyi* [New EU report on Ukraine: Public procurement progress assessed as limited]. [in Ukrainian].

15. KSE Procurement Improvement Center & DOZORRO TI Ukraine Project. (2024, January). *Metodyka vyznachennia vartosti zakupivli* [Methodology for determining procurement value]. [in Ukrainian].

16. *Netsinovi kryterii: Analiz zastosovannia zamovnykamy* [Non-price criteria: Analysis of application by contracting authorities]. (n.d.). Retrieved from <https://e-tender.ua/news/necinovi-kriteriyi-analiz-zastosuvannya-zamovnikami-353> [in Ukrainian].

17. European Parliament and Council. (2014, February 26). *Directive 2014/24/EU on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>

Дата першого надходження статті до видання: 25.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації: 30.05.2026

Nadtoka Maksym

Postgraduate of the

Specialty 281 “Public Administration and Management”

Shupyk National Healthcare University of Ukraine

PUBLIC PROCUREMENT IN UKRAINE – PERSPECTIVES AND WAYS OF IMPROVEMENT

Summary. *Introduction. Public procurement is one of the key instruments of public financial management and an important lever of state economic policy. Against the backdrop of the ongoing war and European integration, reforming the public procurement system has acquired strategic significance. Despite considerable progress achieved after the introduction of the Prozorro system, domestic practice remains substantially behind EU standards – particularly with regard to tender evaluation criteria and the substantiation of estimated procurement value.*

Purpose. The purpose of the study is a systemic analysis of problems constraining the efficiency of public procurement in Ukraine and the development of practical recommendations, in particular regarding non-price evaluation criteria and a life-cycle cost calculator as a digital decision-support tool.

Materials and methods. Research materials comprise the regulatory framework governing public procurement in Ukraine; annual reports of the Ministry of Economy for 2023–2025; works by domestic and foreign scholars. Methods of systemic, comparative, statistical analysis and logical generalisation were applied.

Results. Analysis of official Ministry of Economy data established that in 2025 the share of life-cycle costing and other non-price criteria in Ukrainian public procurement remained below 0.1% of all competitive procedures, whereas in EU Member States this figure exceeds 40%. Systemic deficiencies in price monitoring were identified. The expediency of introducing an electronic life-cycle cost calculator is substantiated.

Discussion. Promising areas include the development of industry-specific methods for calculating the feasibility of using non-price criteria in public procurement, comparative analysis of analytical tools of the Prozorro system, and the formation of legislative proposals regarding requirements for price analysis.

Key words: *public procurement, non-price criteria, life cycle cost, price monitoring, expected cost, Prozorro, European integration, tenders.*